

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 79/2012-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 21. februára 2012 predbežne prerokoval sťažnosť J. K., D., t. č. vo výkone trestu, vo veci porušenia jeho základného práva na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a práva na obhajobu podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trenčín a jeho rozsudkom sp. zn. 8 T/122/2009 z 23. marca 2010, rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne č. k. 3 To 96/2010-354 z 2. februára 2011 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Tdo 45/2011 z 25. októbra 2011 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť J. K. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 25. januára 2012 doručená sťažnosť J. K. (ďalej len „sťažovateľ“) vo veci namietaného porušenia „*práv obvineného na primeranú obranu*“ postupom Okresného súdu Trenčín (ďalej len „okresný súd“) a jeho rozsudkom sp. zn. 8 T/122/2009 z 23. marca 2010 (ďalej aj „rozsudok

okresného súdu“), rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) č. k. 3 To 96/2010-354 z 2. februára 2011 (ďalej aj „rozsudok krajského súdu“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 Tdo 45/2011 z 25. októbra 2011 (ďalej aj „uznesenie najvyššieho súdu“). Z obsahu sťažnosti je ústavnému súdu zrejmé, že sťažovateľ namieta porušenie svojich práv v intenciách, v ktorých boli tieto práva formulované v jeho dovolaní proti rozsudku krajského súdu, teda že postupom označených súdov bolo porušené základné právo na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základné právo na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy, ako aj právo na obhajobu podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“).

Zo sťažnosti vyplýva, že rozsudkom okresného súdu bol sťažovateľ uznaný za vinného zo spáchania zločinu týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 ods. 1 písm. a), b) a písm. e) a ods. 2 písm. d) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“), za čo mu bol uložený trest odňatia slobody v trvaní 7 rokov, na výkon ktorého bol zaradený do ústavu na výkon trestu odňatia slobody s minimálnym stupňom stráženia. Na odvolanie sťažovateľa krajský súd rozsudkom č. k. 3 To 96/2010-354 z 2. februára 2011 zrušil napadnutý rozsudok okresného súdu vo výroku o treste odňatia slobody a spôsobe jeho výkonu a vo veci rozhodol tak, že sťažovateľa odsúdil na trest odňatia slobody vo výmere 3 rokov a 6 mesiacov. Dovolanie sťažovateľa proti rozsudku krajského súdu bolo uznesením najvyššieho súdu odmietnuté.

Dôvody podania svojej sťažnosti vidí sťažovateľ v tom, že v konaní pred okresným súdom sa obhajoval sám a obhajcu sa mu podarilo nájsť až v konaní pred krajským súdom. Podľa jeho názoru k porušeniu jeho práv došlo tým, že ho okresný súd „*frustroval viacerými... neopodstatnenými napomenutiami*“ a „*pokutou 50 € takmer doslova umlčal*“. Sťažovateľ uvádza, že následkom toho sa nebol schopný brániť. Okresný súd si podľa neho mal overiť, či u neho „*ide pri nesprávnej formulácii otázok o úmysel alebo zdravotný problém*“. Vzhľadom na to sťažovateľ vyjadril presvedčenie, že všeobecné súdy ho odsúdili za niečo, čoho sa nedopustil.

Sťažovateľ ďalej uvádza, že sa nemôže stotožniť s odôvodnením napadnutého uznesenia najvyššieho súdu v tom smere, že bol riadne poučený, ako má klásť otázky. Namietal, že svedkom a znalcom nemohol klásť otázky tak, ako to považoval za potrebné na svoju obhajobu, ako aj skutočnosť, že znalec nebol súdmi dopytovaný pokiaľ ide o jeho schopnosť formulovať otázky v rámci súdneho procesu. Súčasne namietal aj samotný obsah znaleckého posudku znalca z odvetvia psychiatrie. Napokon vyjadril presvedčenie, že podaním sťažnosti mu ústavný súd „*vytvorí možnosť obnovy súdneho konania*“.

Na základe uvedeného sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd vo svojom rozhodnutí vyslovil porušenie jeho „*práva... na primeranú obranu*“ okresným súdom v konaní vedenom pod sp. zn. 8 T 122/2009 a rozsudkom z 23. marca 2010, ďalej aby rozhodol „*v prospech obnovy súdneho konania*“, a ak ústavnému súdu jeho právomoc umožňuje, aby zrušil rozsudok krajského súdu č. k. 3 To 96/2010-354 z 2. februára 2011, ako aj uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 2 Tdo 45/2011 z 25. októbra 2011.

K sťažnosti zároveň pripojil žiadosť o ustanovenie advokáta v konaní pred ústavným súdom a splnomocnenie advokátovi, ktorého mu prideli ústavný súd na jeho zastupovanie.

II.

V zmysle čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Skúma pritom tak všeobecné, ako aj

osobitné náležitosti návrhu (sťažnosti) podľa ustanovení § 20, § 50 a § 53 zákona o ústavnom súde vrátane okolností, ktoré by mohli byť dôvodom na jeho odmietnutie.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Ústavný súd vo svojej judikatúre konštantne zdôrazňuje, že pri uplatňovaní svojej právomoci nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) nemôže zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov, a jeho úloha sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04). V súvislosti so svojím ústavným postavením ústavný súd vo svojej stabilizovanej judikatúre tiež zdôrazňuje, že vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov nie je alternatívou ani mimoriadnou opravnou inštitúciou (podobne II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Vzhľadom na to ústavný súd nie je zásadne oprávnený ani povinný preskúmať a posudzovať skutkové zistenia a právne názory všeobecných súdov, ktoré pri výklade a uplatňovaní iných než ústavných zákonov vytvorili skutkový a právny základ ich rozhodnutí. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 20/03, IV. ÚS 252/04).

Ústavný súd v rámci svojej rozhodovacej činnosti prihliada na to, že nie je iba jeho povinnosťou (ako súdneho orgánu ochrany ústavnosti) zabezpečovať v rámci svojej rozhodovacej právomoci ochranu základných práv a slobôd vrátane rešpektovania záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná. Túto

povinnosť majú aj všeobecné sudy ako primárni ochrancovia ústavnosti (napr. III. ÚS 79/02). Danú skutočnosť zohľadňuje napokon aj znenie čl. 127 ods. 1 ústavy limitujúce právomoc ústavného súdu vo vzťahu k všeobecným súdom princípom subsidiarity, podľa ktorého rozhoduje ústavný súd o individuálnych sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb vo veci porušenia ich základných práv alebo slobôd iba v tých prípadoch, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

V tejto súvislosti ústavný súd pripomína, že trestné konanie je od svojho začiatku až po jeho koniec proces, v ktorom sa v rámci vykonávania jednotlivých úkonov a realizácie garancií na ochranu práv a slobôd môžu zo strany orgánov činných v trestnom konaní naprávať, resp. korigovať aj jednotlivé pochybenia. Spravidla až po jeho skončení možno na ústavnom súde namietat' pochybenia znamenajúce porušenia práv a slobôd označených v čl. 127 ods. 1 ústavy, ak tieto pochybenia neboli odstránené v priebehu samotného trestného konania.

Pokiaľ by ústavný súd na túto skutočnosť neprihliadal, poprel by účel a zmysel opravných prostriedkov v trestnom konaní, ktorým je okrem iného náprava procesných pochybení vo veci konajúcich orgánov verejnej moci (orgánov činných v trestnom konaní a súdov).

Obdobne aj v zmysle rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva v prípadoch namietaného porušenia práv podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru sa úloha súdu sústreďuje na zistenie, či konanie ako celok vrátane dokazovania (spôsobu vykonania dôkazov) malo spravodlivý charakter (napr. rozsudok vo veci Van Mechelen a iní proti Holandsku z 23. apríla 1997, § 49, § 50; rozsudok A. M. proti Taliansku zo 14. decembra 1999, § 23, § 24).

Ústavný súd vo vzťahu k žiadosti sťažovateľa o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom konštatuje, že u sťažovateľa nie sú splnené predpoklady priznania oslobodenia od súdnych poplatkov ani ustanovenia právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom. Podľa § 138 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov, ktorý je v zmysle § 31a zákona o ústavnom súde potrebné na

túto otázku primerane aplikovať, totiž patrí k predpokladom oslobodenia od súdnych poplatkov to, že pomery sťažovateľa (osobné či majetkové) neumožňujú úhradu nákladov jeho právneho zastúpenia, a tiež to, že vo veci nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva. Keďže v sťažovateľom prípade boli ústavným súdom jednoznačne zistené dôvody na odmietnutie sťažnosti už pri predbežnom prerokovaní návrhu, bolo namieste považovať sťažnosť za zrejme bezúspešné bránenie práva, čím u sťažovateľa nedošlo k naplneniu predpokladov na ustanovenie právneho zástupcu v konaní. Ústavný súd vzhľadom na zistené dôvody na odmietnutie sťažnosti nepovažoval za potrebné sťažovateľa vyzývať na ďalšie doplnenie podania, a aj preto bolo bez právneho významu ustanoviť mu právneho zástupcu.

Vzhľadom na to, že sťažnosť neobsahuje náležitosti kvalifikovaného návrhu na začatie konania pred ústavným súdom, ktoré sú ustanovené v § 20 ods. 1 a 3 a § 50 ods. 1 písm. a) a ods. 2 zákona o ústavnom súde, pretože sťažovateľ správne neoznačil, ktoré základné práva alebo slobody sa podľa neho porušili, t. j. neuviedol články ústavy, prípadne medzinárodnej zmluvy o ľudských právach a slobodách upravujúce konkrétne základné práva alebo slobody, ktoré mali byť podľa sťažovateľa porušené, ústavný súd vychádzal pri posúdení existencie dôvodov na prijatie sťažnosti z jej celkového obsahu, z ktorého vyplynulo, že sťažovateľ namieta porušenie základného práva na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy, základného práva na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy, ako aj práva na obhajobu podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru.

Podstatou predloženej sťažnosti je nesúhlas sťažovateľa s postupom všeobecných súdov v jeho trestnej veci, pri ktorom malo dôjsť k porušeniu jeho práva na obhajobu. Sťažovateľ tiež nesúhlasí s dôvodmi, na základe ktorých najvyšší súd odmietol jeho dovolanie proti uzneseniu krajského súdu podanému z dovolacích dôvodov podľa § 371 ods. 1 písm. c) a i) Trestného poriadku.

1. K namietanému porušeniu základných práv postupom okresného súdu a jeho rozsudkom sp. zn. 8 T 122/2009 z 23. marca 2010 a rozsudkom krajského súdu č. k. 3 To 96/2010-354 z 2. februára 2011

Z obsahu sťažnosti a z uznesenia najvyššieho súdu je zrejmé, že rozsudok okresného súdu sp. zn. 8 T 122/2009 z 23. marca 2010 a konanie, ktoré mu predchádzalo, bolo predmetom preskúmania krajským súdom v odvolacom konaní a pochybenia, ktoré podľa sťažovateľa neboli napravené v odvolacom konaní, boli predmetom preskúmania najvyšším súdom v dovolacom konaní v rozsahu sťažovateľom uplatnených dovolacích dôvodov. Pri zisťovaní existencie niektorého z dovolacích dôvodov (podľa § 371 Trestného poriadku) sa najvyšší súd vecne zaoberal aj výhradami sťažovateľa proti postupom a rozhodnutiam okresného súdu a krajského súdu.

Z ustálenej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd nezakladá automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich. Pokiaľ ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby zistí, že ochrany toho základného práva alebo slobody, porušenie ktorých namieta, sa sťažovateľ mohol domôcť využitím jemu dostupných a aj účinných právnych prostriedkov nápravy, prípadne iným zákonom upraveným spôsobom pred iným súdom alebo pred iným štátnym orgánom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie (m. m. I. ÚS 6/04, IV. ÚS 179/05, IV. ÚS 243/05, II. ÚS 90/06, III. ÚS 42/07).

Zmyslom a účelom uvedeného princípu subsidiarity je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné súdy, ktoré sú povinné vykladať a aplikovať príslušné zákony na konkrétny prípad v súlade s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 5 ústavy, sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti ultima ratio inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05).

V okolnostiach prípadu sťažovateľ využil Trestným poriadkom ponúkané opravné prostriedky efektívnym spôsobom, keďže rozsudok okresného súdu bol preskúmaný krajským súdom a rozsudok krajského súdu zase najvyšším súdom. V súvislosti s namietaným porušením práv bolo preto z ústavného hľadiska podstatné a určujúce len preskúmanie uznesenia najvyššieho súdu. Vzhľadom na uvedený princíp subsidiarity považoval ústavný súd za dôvodné sťažnosť v časti smerujúcej proti rozsudku okresného súdu a proti rozsudku krajského súdu odmietnuť pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

2. K namietanému porušeniu základných práv uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 Tdo 45/2011 z 25. októbra 2011

Podľa čl. 47 ods. 2 ústavy každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania a to za podmienok ustanovených zákonom.

Podľa čl. 50 ods. 3 ústavy obvinený má právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu.

Podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru každý, kto je obvinený z trestného činu, má právo obhajovať sa osobne alebo s pomocou obhajcu podľa vlastného výberu, alebo pokiaľ nemá prostriedky na zaplatenie obhajcu, aby sa mu poskytol bezplatne, ak to záujmy spravodlivosti vyžadujú.

Právo na právnu pomoc zaručené v čl. 47 ods. 2 ústavy zahŕňa aj právo na obhajobu v časti trestného konania. Právo na obhajobu do okamihu nadobudnutia právneho postavenia obvineného sa totiž nezaručuje podľa čl. 50 ods. 3 ústavy, ale je implikované v ochrane podľa čl. 47 ods. 2 ústavy (m. m. II. ÚS 34/99).

Z obsahu sťažnosti však vyplýva, že sťažovateľ namietal porušenie svojho „*práva na primeranú obranu*“ počas súdneho konania, teda v tom úseku trestného konania, počas

ktorého už mal postavenie obvineného. Preto ustanovenie čl. 47 ods. 2 ústavy treba v okolnostiach prípadu uplatňovať v spojení s čl. 50 ods. 3 ústavy.

K porušeniu základného práva obvineného na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy je potrebné uviesť, že podľa judikatúry ústavného súdu sa týmto článkom ústavy zaručuje všetkým oprávneným osobám, že budú mať čas na prípravu obhajoby, že budú mať možnosť pripraviť si obhajobu a že svoju obhajobu budú môcť predniesť právne významným spôsobom buď osobne, alebo prostredníctvom svojho obhajcu. Účelom práva na obhajobu je poskytnutie príležitosti brániť sa proti obvineniu zo spáchania trestného činu a tiež sa brániť proti tvrdeniam o skutočnostiach, ktoré ovplyvňujú rozhodnutia v trestnom konaní v neprospech účastníka trestného konania. Obsahu a účelu priznaného zákonného a ústavného práva musí korešpondovať možnosť jeho reálneho naplnenia a uplatnenia tými subjektmi, ktorým bolo priznané (I. ÚS 17/99).

Podstatou práva na obhajobu je zabezpečiť obhajovanie práv obvineného tak, aby boli v konaní objasnené aj všetky skutočnosti svedčiace v prospech obvineného a aby sa na ne v konaní a pri rozhodovaní prihliadalo, t. j. najmä aby nevinná osoba nebola odsúdená a páchatel' bol odsúdený len za to, čo spáchal. Z čl. 6 ods. 3 dohovoru zase vyplýva, že pod právo na obhajobu je potrebné zahrnúť právo každého, kto je obvinený z trestného činu, byť podrobne oboznámený s povahou a dôvodom obvinenia proti nemu, mať primeraný čas a možnosti na prípravu svojej obhajoby, obhajovať sa osobne alebo s pomocou obhajcu podľa vlastného výberu, ak to záujmy spravodlivosti vyžadujú, ďalej vyslúchať alebo dať vyslúchať svedkov proti sebe a dosiahnuť predvolanie a výsluch svedkov vo svoj prospech za rovnakých podmienok, ako svedkov proti sebe a mať bezplatnú pomoc tlmočníka, ak nerozumie jazyku používanému pred súdom alebo týmto jazykom nehovorí.

O zjavne neopodstatnený návrh ide vtedy, ak ústavný súd pri jeho predbežnom prerokovaní nezistí žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98). V zmysle konštantnej judikatúry ústavného súdu je dôvodom na odmietnutie návrhu pre jeho zjavnú neopodstatnenosť aj absencia priamej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným konaním alebo iným zásahom do takéhoto práva

alebo slobody na strane druhej. Inými slovami, ak ústavný súd nezistí relevantnú súvislosť medzi namietaným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých navrhovateľ namieta, vysloví zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti a túto odmietne (obdobne napr. III. ÚS 263/03, II. ÚS 98/06, III. ÚS 300/06).

Dovolací súd nemožno chápať ako tretiu inštanciu v sústave súdov zameranú na preskúvanie všetkých rozhodnutí súdu druhého stupňa. Mimoriadny opravný prostriedok - dovolanie neslúži na revíziu skutkových zistení urobených súdmi prvého a druhého stupňa. Ťažisko dokazovania je na súde prvého stupňa a jeho skutkové závery môže doplniť alebo meniť len odvolací súd. Dovolací súd nemôže posudzovať úplnosť skutkových zistení, nemôže bez ďalšieho sám prehodnocovať vykonané dôkazy, pretože dôkazy v konaní o dovolaní nemôže sám vykonávať. Namietané nesprávne skutkové zistenia alebo nesúhlas s tým, ako súd hodnotil vykonané dôkazy, nemôžu zakladať dovolací dôvod uvedený v ustanovení § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku. Tento dôvod dovolania je daný len v prípade nesprávneho právneho posúdenia skutku alebo v prípade iného nesprávneho posúdenia podľa hmotnoprávných ustanovení.

Najvyšší súd ako súd dovolací v sťažovateľovej trestnej veci podrobne skúmal existenciu dovolacích dôvodov podľa § 371 ods. 1 písm. c) a i) Trestného poriadku, pričom o podanom dovolaní rozhodol podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku.

Podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku dovolanie možno podať, ak zásadným spôsobom bolo porušené právo na obhajobu.

Podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku dovolanie možno podať, ak je rozhodnutie založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku alebo na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia; správnosť a úplnosť zisteného skutku však dovolací súd nemôže skúmať a meniť.

Podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku dovolací súd na neverejnom zasadnutí uznesením, bez preskúmania veci, odmietne dovolanie, ak je zrejmé, že nie sú splnené dôvody dovolania podľa § 371 Trestného poriadku.

K jednotlivým sťažovateľom namietaným dovolacím dôvodom najvyšší súd vo svojom uznesení uviedol:

«V prvom rade je potrebné uviesť, že argumenty obvineného stoja mimo uplatneného dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. i/ Tr. por., pretože dovolacím dôvodom v tomto prípade môže byť len skutočnosť, že rozhodnutie je založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku, alebo na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia, pričom však správnosť a úplnosť zisteného skutku dovolací súd nemôže skúmať a meniť. V rámci takto vymedzeného dovolacieho dôvodu je možné účinne namietat' právne vady, ale nie je možné účinne namietat' vady skutkové, t. j. nie je prípustné namietat', že skutok tak ako bol zistený súdmi prvého a druhého stupňa, bol zistený nesprávne a neúplne.

Dovolacie námietky obvineného sa v tomto smere nedotýkali právneho posúdenia zisteného skutku, ale naopak spochybňovali skutkové závery súdov prvého a druhého stupňa (... „Nesprávne a neúplné zistenie skutkového stavu veci totiž viedlo k nesprávnej právnej kvalifikácii konania odsúdeného.“...), čo nezodpovedá dovolaciemu dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. i/ Tr. por.

V prípade právneho posúdenia zisteného skutku Najvyšší súd Slovenskej republiky konštatuje, že súdy správne právne kvalifikovali konanie obvineného ako zločin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 ods. 1 písm. a/, písm. b/, písm. e/, ods. 2 písm. d/ Tr. zák. s poukazom na § 138 písm. b/ Tr. zák.

Dovolací súd ďalej skúmal naplnenie dovolacieho dôvodu uvedeného v ustanovení § 371 ods. 1 písm. c/ Tr. por. (v súlade s § 371 ods. 3 Tr. por.), t. j., že zásadným spôsobom bolo porušené právo na obhajobu.

Tento dovolací dôvod obvinený postavil najmä na skutočnosti, že súd prvého stupňa mu neustanovil obhajcu podľa § 37 ods. 2 Tr. por... K tomu dovolací súd uvádza nasledovné:

Pochybnosti o spôsobilosti náležite sa obhajovať môžu vzniknúť napr. u obvineného, u ktorého jeho duševný stav vyvoláva takéto pochybnosti, u obvineného, ktorý je sluchovo postihnutý, nemý, nevidiaci, s vadou reči zabraňujúcou mu náležite sa vyjadrovať alebo u obvineného, ktorý nevie čítať alebo písať. Takýmto dôvodom môže byť aj skutkovo alebo právne zložitý prípad.

Po preštudovaní spisového materiálu vrátane preskúmania priebehu hlavných pojednávaní zaznamenaných na CD nosiči, najvyšší súd dospel k jednoznačnému záveru, že

právo na obhajobu neustanovením obhajcu obvinenému podľa § 37 ods. 2 Tr. por. porušené nebolo, pretože žiaden dôvod pre takýto postup nezistil.

Nemožno súhlasiť s tvrdením obvineného, že „nie je schopný sa sám riadne a kvalifikovane obhajovať“. Aj zo znaleckého posudku z odboru zdravotníctvo a farmácia, odvetvie psychiatria jasne vyplýva, že obvinený netrpí duševnou poruchou v pravom slova zmysle, t. j. psychózou a ani choromyselnosťou (č. l. 102).

Pokiaľ obvinený argumentuje vysokým vekom a jeho zdravotným stavom, tak tieto skutočnosti bez ďalšieho nemôžu zakladať povinnosť súdu ustanoviť obvinenému obhajcu. Tieto skutočnosti môžu byť dôvodom pre mimoriadne zníženie trestu. Napokon i odvolací súd tieto uznal ako dôvody, pre ktoré je potrebné... aplikovať § 39 ods. 1 Tr. zák.

Tiež tvrdenia obvineného, že súdom bol potrestaný uložením poriadkovej pokuty preto, že opakovane zle formuloval otázku vypočúvaným osobám, nezodpovedajú skutočnosti. Obvinený bol sudcom riadne poučený ako klásť otázky ako aj o možnosti uloženia poriadkovej pokuty v prípade rušenia konania.

K ďalšej námietke obvineného možno uviesť, že len zo skutočnosti, že obvinenému hrozí vysoký trest odňatia slobody, nemožno vyvodzovať povinnosť súdu ustanoviť obvinenému obhajcu podľa § 37 ods. 2 Tr. por. Navyše nič mu nebránilo, aby si obhajcu zvolil sám, tak ako to napokon učinil v odvolacom súdnom konaní.

Ďalej obvinený v rámci porušenia práva na obhajobu argumentuje, že neboli vykonané mnohé dôležité dôkazy (konkretizované vyššie).

V tejto súvislosti treba uviesť, že právo na obhajobu treba chápať ako vytvorenie podmienok pre plné uplatnenie procesných práv obvineného a jeho obhajcu a zákonný postup pri reakcii orgánov činných v trestnom konaní a súdu na uplatnenie každého obhajovacieho práva.

Ak obvinený v rámci tohto práva navrhoval dôkazy, potom povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní a súdu bolo zaoberať sa každým takýmto návrhom a najneskôr pred meritórnym rozhodnutím o návrhu rozhodnúť (vyhovieť alebo ho odmietnuť podľa § 208 Tr. por., príp. rozhodnúť, že sa ďalšie dôkazy vykonávať nebudú podľa § 274 ods. 1 Tr. por.).

Z predloženého spisového materiálu vyplýva, že prvostupňový súd sa s jednotlivými dôkaznými návrhmi obvineného riadne vysporiadal.

Obvinený namieta, že nebol vypočutý svedok V. M., avšak zo zápisnice o hlavnom pojednávaní z 9. februára 2010 vyplýva, že tento svedok bol vypočutý (č. l. 219). Ďalej namieta, že ani svedok akad. mal. K. A... vypočutý nebol, pričom sám obvinený na hlavnom pojednávaní konanom 9. februára 2010 o 8.30 hod. na Okresnom súde Trenčín uviedol, že vzhľadom k oboznámenému ospravedlneniu svedka K. A. nenavrhuje už jeho výsluch na hlavnom pojednávaní (č. l. 219). Pokiaľ ide o ďalšiu nevypočutú svedkyňu M. D., treba uviesť, že opäť to bol obvinený, ktorý na hlavnom pojednávaní konanom 23. marca 2010 o 8.30 hod. na Okresnom súde Trenčín uviedol, že netrvá na vypočutí svedkyne M. D. na hlavnom pojednávaní vzhľadom k jej zdravotnému stavu a ďalším vykonaným dôkazom (č. l. 281).

Pokiaľ ide o ďalšie návrhy na doplnenie dokazovania, najvyšší súd poukazuje opäť na zápisnicu o hlavnom pojednávaní z 23. marca 2010, keď obvinený po tom, ako súd rozhodol podľa § 272 ods. 3 Tr. por. tak, že dôkaz výsluchom svedkyne J. C. a pribráním znalca z odboru zdravotníctvo odmieta (čo riadne zdôvodnil aj vo svojom rozsudku, č. l. 8), uviedol, že nemá návrhy na doplnenie dokazovania (č. l. 282).

Za takejto situácie potom je potrebné konštatovať, že ani tento dovolací dôvod naplnený nebol. Za porušenie práva na obhajobu totiž nemožno považovať obsah a rozsah vlastnej úvahy orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu o voľbe použitých dôkazných prostriedkov pri plnení povinnosti podľa § 2 ods. 10, ods. 11 Tr. por. ako aj ich vlastné hodnotenie dôkazov podľa § 2 ods. 12 Tr. por. Súd sám rozhoduje o vykonaní dôkazov, ktoré zabezpečia náležité zistenie skutkového stavu veci bez dôvodných pochybností tak, aby bolo možné vo veci spravodlivo rozhodnúť. Preto nesúhlas obvineného s rozsahom vykonaného dokazovania a jeho hodnotením, nemôže zakladať žiaden dovolací dôvod.»

Z citovanej časti odôvodnenia uznesenia najvyššieho súdu vyplýva jasná, zrozumiteľná a podrobná odpoveď dovolacieho súdu na námietky sťažovateľa týkajúce sa porušenia jeho práva na obhajobu zakotveného v čl. 50 ods. 3 ústavy a čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru. Ústavný súd v posudzovanej veci nezistil, že by procesným postupom všeobecných súdov bola účelovo vytvorená nepriaznivá procesná situácia a také podmienky pre sťažovateľa, ktoré by mu bránili, resp. ho podstatným spôsobom obmedzovali pri reálnom uplatnení práva na obhajobu. Z napadnutého uznesenia vyplýva, že najvyšší súd preskúmal procesný postup súdov nižšieho stupňa preštudovaním spisového materiálu aj

zvukových záznamov hlavných pojednávaní na CD nosiči, pričom nezistil porušenie sťažovateľom označených práv. Sťažovateľ síce tento záver najvyššieho súdu namietal, ale neuviedol žiadne relevantné argumenty spochybňujúce z prieskumnej činnosti vyvedené závery najvyššieho súdu. Významná je aj tá skutočnosť, že v odvolacom, ako aj v dovolacom konaní sťažovateľ mal zvoleného obhajcu, ktorý mu poskytoval kvalifikovanú právnu pomoc pri reálnom uplatňovaní jeho práva na obhajobu.

V tejto súvislosti ústavný súd zároveň poukazuje na svoju judikatúru, z ktorej vyplýva, že uplatnenie práva na obhajobu nezaručuje oprávnenej osobe dosiahnutie takého rozhodnutia súdu, o ktoré sa usiluje pomocou obhajoby. Účelom práva zaručeného čl. 50 ods. 3 ústavy je totiž len poskytnutie príležitosti brániť sa obvineniu zo spáchania trestného činu (obdobne II. ÚS 34/99).

Na základe uvedeného možno konštatovať, že najvyšší súd sa dovolaním sťažovateľa riadne zaoberal a svoje rozhodnutie adekvátne odôvodnil. Ak najvyšší súd nezistil danosť ani jedného z dôvodov uplatnených sťažovateľom v zmysle § 371 ods. 1 Trestného poriadku, nemožno mu vytknúť ako nesprávny ani procesný postup podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku, ktorým dovolanie sťažovateľa na neverejnom zasadnutí senátu odmietol. Tieto skutočnosti nesignalizujú žiadnu možnosť porušenia základného práva sťažovateľa na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy ani práv na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy, resp. čl. 6 ods. 3 [vrátane písm. c)] dohovoru. Ústavný súd v takom prípade nemá žiaden dôvod a ani oprávnenie na prehodnocovanie záverov všeobecných súdov. S prihliadnutím na požiadavku sťažovateľa dosiahnuť obnovu súdneho konania, ktorá je vyjadrená v závere sťažnosti, a nadväzne aj na požiadavku zrušiť napadnuté rozhodnutia všeobecných súdov vydané v jeho trestnej veci, tvrdenia sťažovateľa podľa názoru ústavného súdu sledujú len dosiahnutie zmeny výsledku súdneho konania, ktoré neskončilo podľa jeho želania, čo však nemožno spájať s porušením práva na obhajobu (a v širšom ponímaní ani s porušovaním ostatných princípov spravodlivého procesu vyjadrených v čl. 6 dohovoru a v čl. 46 až čl. 50 ústavy).

Pretože ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia základných práv podľa čl. 47 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 3 dohovoru namietaným uznesením

najvyššieho súdu, ústavný súd už pri predbežnom prerokovaní sťažnosť sťažovateľa v jej druhej časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. februára 2012